

રણનીતિક મહાત્વ

રૂસ કે લિએ મોદી કી યાત્રા રણનીતિક મહત્વ કા સાબિત હુદ્દી। રૂસ કા ખાસ પ્રયાસ પણ્ચિમ કે ઇસ પ્રચાર કો ઝુટલાને કા હૈ કે ઉસે અંતરરાષ્ટ્રીય જગત મેં અલગ-થલગ કર દિયા ગયા હૈ। ઇસ લિહાજ સે ઇસ યાત્રા કા મહત્વ સ્પષ્ટ હૈ।

ભારત-રૂસ દોનોને ને પ્રધાનમંત્રી નરેંદ્ર મોદી કી માસ્કો યાત્રા કો સફળ બતાયા હૈ। લેનિન સફળતા કો માપને કે દોનોને કે સંભવતરું અલગ-અલગ પૈમાને હૈનું। ભારત કી નજર મેં રક્ષા, વ્યાપાર, ઊર્જા આદિ ક્ષેત્રોને હું સમજીઓંને સે દેશ કો ફાયદા હોગા। દોનોને દેશોને 2030 તક સાલાના આપસી વ્યાપાર કો 100 બિલિયન ડૉલર તક લે જાને કા ઇસાદા જતાયા હૈ, જો ફિલહાલ 65 બિલિયન ડૉલર કે કરીબ હૈ। ખબરોને કે મુતાબિક રૂસ ભારત કો રિયાયતી દર પર કચ્ચા તેલ દેતે રહને પર રાજી હુદ્દી હૈ। ઇસકે અલાવા પરમાણ ઊર્જા કો ક્ષેત્રોને સહયોગ આગે બઢાને ઔર રક્ષા ક્ષેત્રોને તકનીક ટ્રાંસ્ફર જારી રખને પર ભી રજામંડી હુદ્દી। મોદી ને રૂસી રાષ્ટ્રપતિ લ્લાદીમીર પુતિન કે સામને ભારતીય નૌજવાનોનો જો જબરન રૂસી સેના મેં શામિલ કરને કા મુદ્દા ઉઠાયા, જિસ પર પુતિન ઉછે જલ્દ વહાં સે મુક્તિ દેને પર સહમત હુદ્દી।

ઇસકે અલાવા ભારત કે નજરિએ એક સફળતા હ્ય ભી હૈ કે રૂસ ને અપને પ્રતિષ્ઠિત સમ્માન- ઑર્ડર ઑફ સેંટ એર્ધ્યૂ દ અપોસ્ટલ સે મોદી કો સમ્માનિત કિયા। વિદેશ મેં મોદી કે ઊંચ કદ કદ કી છવિ બનાના ગુજરે દસ સાલ મેં ભારતીય વિદેશ નીતિ કા એક ખાસ પ્રયાસ રહા હૈ। ઇસ સમ્માન સે ઇસ કથા મેં એક નયા પહલુ જુદ્દા હૈ। ઉધર રૂસ કે લિએ યાત્રા દૂરગામી રણનીતિક મહત્વ કા સાબિત હુદ્દી। પછલે સવા દો સાલ મેં રૂસ કા ખાસ પ્રયાસ પણ્ચિમ કે ઇસ પ્રચાર કો ઝુટલાને કા હૈ કે ઉસે અંતરરાષ્ટ્રીય જગત મેં અલગ-થલગ કર દિયા ગયા હૈ। જિસ ભારત મેં અમેરિકા ને ગુજરે વર્ષો મેં ખાસ રણનીતિક નિવેશ કિયા હૈ, ઉસકે પ્રધાનમંત્રી માસ્કો જાકર પુતિન કે ગલે લગે, તો ઉસકા પ્રતીકાત્મક મહત્વ સ્પષ્ટ હૈ। રૂસ ઔર ચીન કી ફિલહાલ કોણિશ યાત્રા હૈ કે ભારત કો જિવ-જગત કી ક્યા સ્થિતિ હોય? અનુમાન લગાન ભી મુશ્કિલ હૈ। બઢતે વૈશિક તપમાન ઔર જલવાયુ પરિવર્તન કે કારણ પ્રાકૃતિક આપદારોનો સંખ્યા ઔર તીવ્રતા મેં નિરંતર બદોલ્સી હો રહી હૈ। ઇસીલિએ કહા જા રહા હૈ કે ધર્તી પર બદલ્ય બાદ સે નહીં, આસમાન સે બરસતી આગ સે આએગા। ધર્તી કે જિવ-જગત પર કરીબ તીવ્રતા કે જલવાયુ પરિવર્તન કે વર્તમાન ઔર ભવિષ્ય મેં હોને વાલે સંકટોની તીવ્રતા લટકી હુદ્દી હૈ। સંકટ સે નિપટને કે ઉપાયોનો તો તલાશને કે લિએ 198 દેશ જલવાયુ સમેલન કરતે હૈનું। ઇન સમેલનોનો પ્રમુખ લક્ષ્ય રહા હૈ કે દુનિયા ઉસ રાસ્તે પર લોટે, જિસસે બઢતે વૈશિક તપમાન કો 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ તક સ્થિર રખા જા સે લેનિન જો સંકેત મિલ રહે હૈનું, ઉનસે સ્પષ્ટ હૈ કે કુછ સાલોનો કે ભીતર ગર્મી તપમાન કી ઇસ સીમા કા ઉલ્લંઘન કર લેની ક્યોકિ ઇસ બાર તીવ્ર સાસ્ત્રા હૈ કે લગતાર ગર્મી કા તપમાન 40 સે 55 ડિગ્રી તક બના રહા હૈ। દિલ્હી મેં તપમાન 52.9 ડિગ્રી તક પહુંચું હુદ્દી હૈ। સહોટી અરબ મેં ભીષણ ગર્મી કે ચલતે 1000 સે જ્યાદા હજ યાચિયોની મૌખ હુદ્દી હૈ।

ધરતી કા પલ્ય બાઢ સે નઈ બરસતી આગ સે

પ્રમોદ ભાર્ગવ

ઇસ બાર વૈશિક ગર્મી ચરમ પર હૈ। વિશ્વ મૌસુમ સંગઠન (ડલ્યુએમ્એ) કે અનુસાર બીતે વર્ષ ઔર પિછલે દશક ને ધરતી પર આગ બરસાને કા કામ કિયા હૈ।

અમેરિકા કી પર્યવરણ સંસ્થા વૈશિક વિટેનેસ ઔર કોલબિયા વિશ્વવિદ્યાલય કે વૈજ્ઞાનિકોનોને ને એક અધ્યયન મેં પાયા હૈ કે તેલ ઔર મેસ કે અધિકતમ માત્રા મેં ઉત્પાદન સે યે હાલત પેદા હુદ્દી હૈ। યદે ઇન ઇંદ્રજીઓનો તુસ્તર્ન કા યાદી હોલ રહા તો 2050 તક ગર્મી ચરમ પર હોયે।

ગર્મી સે જીવ-જગત કી ક્યા સ્થિતિ હોયો? અનુમાન લગાન ભી મુશ્કિલ હૈ। બઢતે વૈશિક તપમાન ઔર જલવાયુ પરિવર્તન કે કારણ પ્રાકૃતિક આપદારોનો સંખ્યા ઔર તીવ્રતા મેં નિરંતર બદોલ્સી હો રહી હૈ। ઇસીલિએ કહા જા રહા હૈ કે ધરતી પર બદલ્ય બાદ સે નહીં, આસમાન સે બરસતી આગ સે આએગા। ધરતી કે જીવ-જગત પર કરીબ તીવ્રતા કે જલવાયુ પરિવર્તન કે વર્તમાન ઔર ભવિષ્ય મેં હોને વાલે સંકટોની તીવ્રતા લટકી હુદ્દી હૈ। સંકટ સે નિપટને કે ઉપાયોનો તો તલાશને કે લિએ 198 દેશ જલવાયુ સમેલન કરતે હૈનું। ઇન સમેલનોનો પ્રમુખ લક્ષ્ય રહા હૈ કે દુનિયા ઉસ રાસ્તે પર લોટે, જિસસે બઢતે વૈશિક તપમાન કો 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ તક સ્થિર રખા જા સે લેનિન જો સંકેત મિલ રહે હૈનું, ઉનસે સ્પષ્ટ હૈ કે કુછ સાલોનો કે ભીતર ગર્મી તપમાન કી ઇસ સીમા કા ઉલ્લંઘન કર લેની ક્યોકિ ઇસ બાર તીવ્ર સાસ્ત્રા હૈ કે લગતાર ગર્મી કા તપમાન 40 સે 55 ડિગ્રી તક બના રહા હૈ। દિલ્હી મેં તપમાન 52.9 ડિગ્રી તક પહુંચું હુદ્દી હૈ। સહોટી અરબ મેં ભીષણ ગર્મી કે ચલતે 1000 સે જ્યાદા હજ યાચિયોની મૌખ હુદ્દી હૈ।

ગર્મી સે જીવ-જગત કી ક્યા સ્થિતિ હોયો? અનુમાન લગાન ભી મુશ્કિલ હૈ। બઢતે વૈશિક તપમાન ઔર જલવાયુ પરિવર્તન કે કારણ પ્રાકૃતિક આપદારોનો સંખ્યા ઔર તીવ્રતા મેં નિરંતર બદોલ્સી હો રહી હૈ। ઇસીલિએ કહા જા રહા હૈ કે ધરતી પર બદલ્ય બાદ સે નહીં, આસમાન સે બરસતી આગ સે આએગા। ધરતી કે જીવ-જગત પર કરીબ તીવ્રતા કે જલવાયુ પરિવર્તન કે વર્તમાન ઔર ભવિષ્ય મેં હોને વાલે સંકટોની તીવ્રતા લટકી હુદ્દી હૈ। સંકટ સે નિપટને કે ઉપાયોનો તો તલાશને કે લિએ 198 દેશ જલવાયુ સમેલન કરતે હૈનું। ઇન સમેલનોનો પ્રમુખ લક્ષ્ય રહા હૈ કે દુનિયા ઉસ રાસ્તે પર લોટે, જિસસે બઢતે વૈશિક તપમાન કો 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ તક સ્થિર રખા જા સે લેનિન જો સંકેત મિલ રહે હૈનું, ઉનસે સ્પષ્ટ હૈ કે કુછ સાલોનો કે ભીતર ગર્મી તપમાન કી ઇસ સીમા કા ઉલ્લંઘન કર લેની ક્યોકિ ઇસ બાર તીવ્ર સાસ્ત્રા હૈ કે લગતાર ગર્મી કા તપમાન 40 સે 55 ડિગ્રી તક બના રહા હૈ। દિલ્હી મેં તપમાન 52.9 ડિગ્રી તક પહુંચું હુદ્દી હૈ। સહોટી અરબ મેં ભીષણ ગર્મી કે ચલતે 1000 સે જ્યાદા હજ યાચિયોની મૌખ હુદ્દી હૈ।

ગર્મી સે જીવ-જગત કી ક્યા સ્થિતિ હોયો? અનુમાન લગાન ભી મુશ્કિલ હૈ। બઢતે વૈશિક તપમાન ઔર જલવાયુ પરિવર્તન કે કારણ પ્રાકૃતિક આપદારોનો સંખ્યા ઔર તીવ્રતા મેં નિરંતર બદોલ્સી હો રહી હૈ। ઇસીલિએ કહા જા રહા હૈ કે ધરતી પર બદલ્ય બાદ સે નહીં, આસમાન સે બરસતી આગ સે આએગા। ધરતી કે જીવ-જગત પર કરીબ તીવ્રતા કે જલવ

